

Een ernstig delict begaan in den vreemde;

Geweldpleging door Javaanse contractarbeiders periode 1890-1939

©

Auteur:

P.P. Mangoenkarso

Rijswijk, december 2006

Een ernstig delict begaan in den vreemde;

Geweldpleging door Javaanse contractarbeiders periode 1890-1939

Ook al zijn de feiten niet fraai, met de feiten kom ik naar buiten toe dit om de geschiedenis eerlijk weer te geven hetgeen als voorbeeld kan dienen hoe het niet moet!

©

Auteur:

P.P. Mangoenkarso

Rijswijk, november 2006

INHOUDSOPGAVE

	<i>Bladzijde</i>
<i>Samenvatting en conclusies</i>	<i>4</i>
<i>Inleiding</i>	<i>4</i>
<i>Methode</i>	<i>6</i>
<i>Resultaten</i>	<i>7</i>
<i>Conclusie</i>	<i>7</i>
<i>Nabeschouwing</i>	<i>8</i>
<i>Probleemstelling en onderzoeksopzet</i>	<i>9</i>
<i>Achtergrond kenmerken</i>	<i>15</i>
<i>Tenlastelegging en strafduur</i>	<i>22</i>
<i>Incidentie</i>	<i>25</i>
<i>Literatuurlijst</i>	<i>29</i>
<i>Bijlagen</i>	<i>30</i>

Samenvatting en conclusies

1. Inleiding

Ieder volk kent in zijn geschiedenis een zwarte bladzijde. Zo ook de Javanen die gedurende 1890-1939 in Suriname gewild of ongewild terecht kwamen. De zwarte bladzijde moet ook beschreven en ook opgeschreven worden. Het dient als middel om de open wonden die door het gewilde of ongewilde contractarbeiderschap zijn ontstaan te kunnen helen. Dit is ook voor de nieuwe generaties Javanen zeer belangrijk. Een ander belangrijk middel is dat het als een spiegel gebruikt kan worden door de nieuw opkomende Javaanse generaties voor de toekomst hoe het niet moet. Hiermee wil ik zeggen dat wij Javanen niet gevangen moeten zitten als slachtoffer van het verleden. Zo hoeven de nieuwe generaties niet terug te kijken en steeds anderen alleen de schuld te geven van de eigen stagnatie in de ontwikkeling. Want dat onze ouders of voorouders in Suriname terecht zijn gekomen lag ook onder andere voor een belangrijk deel aan de Javanen zelf die uit winst bejag andere Javanen exploiteerden. Dus als een belangrijk minister VOC of West Indische compagnie mentaliteit roept hoeven wij naar mijn gevoel niet de straat op te gaan, want wij kennen ook onze zwarte bladzijde in de geschiedenis! De schuldvraag ligt meestal aan beide zijden. Het is alleen jammer dat de belangrijke minister niet het historische besef heeft gehad om de woorden die hij opperde niet eerst in de emotionele weegschaal heeft gelegd.

Het doel van dit onderzoek is ten eerste een bijdrage te leveren aan de kennis van de Javaanse immigratie in Suriname, gedurende 1890-1939. Het tweede doel is systematisch inzicht te geven in misdrijven die Javaanse contractanten gedurende het contract periode pleegden.

Gekozen is onderzoek te doen naar het thema ernstige misdrijven die Javaanse contractarbeiders in Suriname pleegden, gedurende 1890-1939. Een ernstig misdrijf wordt hier gezien als: zware mishandeling de dood tengevolge hebbend, poging tot doodslag, poging tot moord, roofmoord, doodslag of moord.

Het gedrag van mensen, positief of negatief, kan ook beïnvloed worden door de omgeving of door uitlokking. In de contracttijd staan de contractarbeiders op de plantages onder toezicht van een opzichter. De Brits Indische contractarbeider Munshi Rahman Khan verhaalde in zijn dagboek een voorval uit 1916 op plantage Skerpi (Lust en Rust) waar een Javaanse contractarbeider Pawiro bij betrokken is. Pawiro werkt bij de meetgroep. Een zekere Warner¹ is benoemd tot directeur opzichter van Skerpi. Voordien werkte hij op de plantage Mon Tresor. Hij stond bekend om zijn wangedrag, slechte humeur, hoogmoedigheid, agressiviteit en weinig respect voor contractarbeiders. Door onenigheid over het werk ontstond er op plantage Constancia tussen Warner en een Hindoestaanse arbeidscontractant Alopi Singh een woordenwisseling. Warner was zeer woedend en wees met zijn rechter wijsvinger naar Alopi Singh met de woorden: "Loku boeng boi, mi go sori yu". Zijn respectloos optreden maakt dat zijn rechterwijsvinger van zijn rechterhand door Alopi Singh met een kapmes werd afgehakt. Zo is hij op plantage Mon Tresor aanbeland. Met de Javaanse contractarbeider Pawiro had directeur opzichter Warner ook onenigheid over door Pawiro opgenomen lunch pauze. Bij deze onenigheid schold Warner Pawiro uit. Deze onenigheid tussen Warner en Pawiro eindigde in vechtpartij en een "mishandeling" van eerst genoemde. Tijdens dit voorval was een andere Javaanse contractant en Munshi Rahman Khan ook in de buurt, maar beiden stonden verdekt opgesteld toen dit gebeurde. Op het geschreeuw van Warner "Basja Helpi mi!" kwam Munshi Rahman Khan vanuit zijn schuilplaats tevoorschijn en riep door het veld wat er gebeurde. Toen Pawiro de stem van Munshi Rahman Khan hoorde ging hij er snel van door. Warner vroeg Munshi Rahman Khan om tegen Pawiro te getuigen. Hij

¹ Warner is mulat: Lammens schrijft dat de blanke bewoners van de Kolonie zich afzonderden van de kleurlingen en keken ook op hun neer. Ofschoon een deel van deze kleurlingen hun bloed dragen. De blanken stellen de neger verre boven de mulat, ofschoon de mulat voortspuit uit een vleselijke gemeenschap van zwart en blank. De blanken heeft een persoonlijke haat tegen de kleurlingen mannen. Ook de kleurlingen vrouwen beschouwen zich zelf hoger dan de mannelijke kleurlingen. Ook de vrouwelijke kleurlingen onlenen zelf aan hun kleur het voorrecht dat zij een hogere status hebben dan hun moeders, omdat zij zich tot de blanken naderen en identificeerden, die in de Kolonie als eigenaren en meesters worden beschouwd. De kinderen van een mullatin en een blanke onlenen deze weer die status enz. Indien een kleurlinge met een neger een verhouding aangaat, wordt dit haar tot schande gerekend. De redenering die hier achter schuilt is: dat de kleurlinge zich inlaat met iemand van mindere in rang of stand dan haar zelf en dat de man op deze wijze zich veredelt. Als een blanke vrouw een verhouding heeft met een neger wordt het als een diep geheim bewaard. De vrije zwarten staan op zich zelf en verachten de kleurlingen. De zwarten verachten de kleurlingen omdat zij op hun beurt de zwarten, hun slaaf zijnde, veel strenger behandelen dan de blanken het doen. Hoe blanke de kleurlinge "mulattin met blank" is de beleving hoe hoger in rang zij zich boven de anderen voelt verheven.

weigerde dat door te zeggen dat hij de mishandeling niet zag. Warner bood ook geld om te getuigen, maar Munshi weigerde en zei dat hij geen valse getuigenis wilde geven. Ook corrigeerde hij de directeur dat hij fout bezig was. Dit is een illustratie van zeer klein incident met niet al te grote gevolgen voor zowel de directeur opzichter Warner en de Javaanse contractant Pawiro. Een ander soortgelijk voorval vond in 1902 op plantage Mariënborg plaats, waar een woedende menigte Hindoestaanse en Javaanse contractarbeiders de plantage directeur Mavor dood kapte. Twee Javanen waren bij het gepleegde misdrijf betrokken. Van Vleuten vermeldde in zijn rapport dat huisvrede breuk soms tot het plegen van mishandelingen die tot verwondingen leidt, met al dan niet dodelijke afloop waarvan meestal jaloezie de belangrijkste oorzaak is.

Dit verslag is het resultaat van een deelonderzoek namelijk naar de ernstige misdrijven die Javaanse contractarbeiders in Suriname pleegden, gedurende 1890-1939.

BOX

1902 - arbeidsconflict

De plantages van de NHM werden bewerkt door contractanten uit Brits-Indie en Java. De NHM betaalde hen laagste lonen van alle plantageondernemingen in Suriname, en dit gaf regelmatig aanleiding tot arbeidsconflicten. Op 2 juli 1902 legden de arbeiders het werk neer. Directeur Mavor moet de onderhandelingen vervolgens zeer ontactisch hebben gevoerd, want de arbeidersmenigte ontstak in woede, achtervolgde hem vanuit de velden, en nadat zij hem in de fabriek hadden ontdekt, doodden zij hem met hun houwens.

Dezelfde dag nog arriveerde een detachement van het koloniaal leger, en de volgende morgen begon men met het verrichten van arrestaties. Dit deed de gemoederen weer verhitten, en een grote arbeidersmenigte trok naar de brug die de kampong scheidde van het kantoor. Toen men de brug wilde opgaan, werd er gericht geschoten. Er vielen die dag 17 doden en 39 gewonden, van wie later nog eens 7 overleden zijn. 8 arbeiders werden veroordeeld tot 12 jaar dwangarbeid.

2. Methode

Vanaf 2000 is van de Javaanse immigratie (HDS) een database beschikbaar op het Internet en die voor iedereen toegankelijk is. De

Javaanse Database bevat gegevens van 18.867 mannen en 12.015 vrouwen. In de Javaanse database (HDS) die via het Internet openbaar is wordt een aantal zoekacties verricht. Deze zoekacties wordt met behulp van een aantal abstracts verricht om zoveel mogelijk maximale treffers te genereren. Deze abstracts is beredeneerd na het bekijken van een aantal cases uit de database. De gevonden zoektreffers worden vervolgens uitgeprint en daarna wordt gekeken naar dubbele treffers.

3. Resultaten

De twaalf abstracts uit de zoekactie leverde in totaal 139 cases die stuk voor stuk zijn nagelopen op bruikbaarheid. Na bestudering waren er 45 cases over die voldoen om de probleemstelling van dit onderzoek te beantwoorden. In tabel 2 worden de resultaten van de selecties weergegeven.

4. Conclusie

Alleen mannelijke Javaanse contractarbeiders pleegden gedurende de contracttijd een zwaar misdrijf die tot de dood leidde. De doodstraf is wel aan zes Javaanse contractarbeiders opgelegd maar het is niet duidelijk of deze is voltrokken. Een aantal doodstraffen is omgezet in een langdurige gevangenisstraf met daar boven op een extra strafmaatregel. De proceskosten wordt bij zeven veroordeelden verhaald.

Er is een grote variatie in de strafduur te zien. Zo blijkt de straf bij doodslag te variëren tussen korter dan een jaar gevangenisstraf en de doodstraf. Eén op de tien krijgt bij doodslag de doodstraf opgelegd. Bij moord ligt de straf tussen 5 jaar gevangenisstraf en de doodstraf. Bij moord is de kans op het horen van een levenslang 20 procent en 50 procent kans op een het krijgen van de doodstraf. Negen van de 23 veroordeelden wegens doodslag of wegens moord veroordeelden kregen een extra straf die kon variëren van lijfswang tot dwangarbeid met boeien. 19 van de 45 veroordeelden kregen als extra straf openbare tewerkstelling opgelegd.

Mogelijkerwijs is er ook sprake van klasse justitie. De Javaanse contractarbeider Bero heeft een ambtenaar tijdens het uitoefenen van zijn ambt zwaar mishandeld met de dood tengevolge. Hij krijgt 8 jaren gevangenis straf met openbare tewerkstelling opgelegd. Sogol eveneens een arbeidscontractant uit Oost Indië daar tegen kreeg in 1925, 1,5 jaar gevangenisstraf opgelegd wegens zware mishandeling met een dodelijke afloop.

Ruim 80% van de veroordeelden verbleef in Suriname variërend tussen korter dan een jaar en maximaal 10 jaren. Vijf van de ter dood veroordeelden verbleven vijfjaar of korter in Suriname.

Het incidentie risico van 60 per 10.000 is het hoogst bij contractarbeiders uit Batavia. Tewerkstelling op de plantage De Morgenstond heeft een hoog incidentie risico. Het incidentie risico bedraagt ongeveer 500 per 10.000. Plantage Slootwijk scoort de laagste incidentie per 10.000. Contractarbeiders die in bij de aankomst in de leeftijd variërend tussen 20-24 jaar scoren met 35 per 10.000 de hoogste incidentie. Contractarbeiders die onder het beheer van de Firma C.K.C te werkgesteld waren scoren met een incidentie van 500 per duizend het hoogst. Er zijn geen recidivisten die een zwaar misdrijf hebben gepleegd waargenomen. In verband met de verjaardag van Hare Majesteit de Koningin op 31 augustus 1938 werd aan een gedetineerde gratie verleend voor de resterende duur van de straftijd.

5. Nabeschuwing

De opgelegde strafduur van geval tot geval en in samenhang met het gepleegde strafbaar feit is duidelijk gevarieerd gebleken. Mogelijkerwijs ligt hier voor (Javaanse)rechtenstudenten in het vooruitzicht een afstudeer opdracht in de vorm van een casestudie om te onderzoeken of er sprake was van klasse justitie. De documenten liggen in Suriname in het archief om onderzocht te worden.

1. Probleemstelling en onderzoekopzet

1.1 Probleemstelling

Het doel van dit onderzoek is ten eerste een bijdrage te leveren aan de kennis van de Javaanse immigratie in Suriname, gedurende 1890-1939. Dit doel wordt bereikt door systematisch onderzoek te doen naar de Historische database Suriname (HDS) van de Javaanse migratie.

Het al gehele onderzoek, dat in deelonderzoeken wordt verricht, is in eerdere verslagen algemeen geproblematiseerd als:

Hoe heeft de populatie Javaanse contractarbeiders per verscheping tussen 1890-1939 eruit gezien en hoe is het hen het werken, wonen en leven in Suriname gegaan of verlopen.

Dit deelonderzoek heeft tot doel het systematische inzicht te geven in de criminaliteit die Javaanse contractanten gedurende de contract periode pleegden. Criminaliteit wordt beschreven als een gedraging, actie, handeling of gebeurtenis die volgens de geldende wetten in een land strafbaar is. De gedraging, actie, handeling of gebeurtenis kan gegradeerd van licht tot zwaar zijn. Een ernstig misdrijf wordt hier gezien als: poging tot doodslag, poging tot moord, zware mishandeling de dood tengevolge, doodslag, moord of roofmoord.

Het criminele gedrag bij de Javaanse contractarbeiders dat voorkwam was onoorbare werkverzuim (wegens poenale sanctie in werkverzuim een strafbare handeling), medeplichtigheid, het plegen van diefstal, plegen van vervalsingen, heling, stroperij, plegen mishandelingen, plegen van mishandelingen de dood tengevolge, plegen van moord of

doodslag of roofmoord. Het plegen van verkrachtingen komt bij Javaanse contractarbeiders niet voor.

In dit deel onderzoek luidt de deelprobleemstelling:

“Hoe heeft de criminaliteit onder Javaanse contractarbeiders in Suriname eruit gezien, gedurende 1890-1939”.

Gekozen wordt om, het thema onderdeel “ernstige criminaliteit” uit te lichten als een onderdeel van het deelonderzoek. Deze keuze is gemaakt omdat anders het onderzoek zowel in tijd als data te omvangrijk wordt en veel tijd in beslag zal nemen. Het in kleine stukken knippen van het totale criminaliteitsdatabestand, in onderzoeksthema’s geeft heel veel voordelen boven het totale onderzoek.

Dit verslag is het resultaat van een deelonderzoek namelijk naar de ernstige misdrijven die Javaanse contractarbeiders in Suriname pleegden, gedurende 1890-1939.

1.2 Methode

Om antwoord op de vraagstelling van dit onderzoek te kunnen namelijk krijgen: de ernstige misdrijven die Javaanse contractarbeiders gedurende 1890-1939 pleegden wordt het via Internet openbaar beschikbare Javaanse database (HDS) met behulp van een selectie methode² een aantal zoekacties verricht om cases uit te selecteren. Met de gekozen abstracts worden zoveel mogelijk cases geselecteerd.

De gebruikte abstracts zoekcriteria zijn:

1. Doodslag
2. Moord
3. Wegens doodslag

² Selectie methode ontleent uit E.Z. Mangoenkarso et al.

4. Wegens moord
5. Wegens roofmoord
6. Poging tot doodslag
7. Poging tot moord
8. Terzake van doodslag
9. Terzake van moord
10. Zware mishandeling de dood ten gevolge
11. Zware mishandeling den dood ten gevolge
12. Dood

De gevonden treffers worden uitgeprint en daarna wordt gekeken of er dubbele cases geselecteerd zijn. Deze dubbele cases zouden redundantie bezorgen daarom worden ze er uitgehaald

Allereerst is er gezocht naar cases met de abstracts **doodslag** en daarna is **moord** geselecteerd. Er is in de database met behulp van de term **wegens doodslag** en **wegens moord** gezocht naar de cases. Vervolgens is er in gezocht op de term **poging tot doodslag en poging tot moord** en als laatste op de term **zware mishandeling de dood tengevolge, zware mishandeling den dood en ten laste dood**.

De gevonden abstracts zijn beoordeeld op onderstaande criteria:

- 1) Er moet in de variabele sprake zijn van doodslag, moord, roofmoord, wegens doodslag, wegens moord, poging tot doodslag, poging tot moord en zware mishandeling, waar een straf oorzaak aan ten grondslag ligt.
- 2) Er moet een objectieve strafmaat bekend zijn.
- 3) De onderzoekspopulatie betreft alle 30.884³ beschikbare cases die in de HDS aanwezig zijn.

³ In totaal werden 32.956 (19.118 mannen, 12.408 vrouwen en 1404 kinderen) Javaanse contractanten geronseld voor de Surinaamse plantage arbeid. De archieven van 30.884 contractanten zijn bewaard gebleven (HDS).

1.3 Strafmaat

De straf die iemand opgelegd kan krijgen is, voor de duur omgerekend in maanden, jaren, levenslang of de doodstraf. Een andere bijeenkomstigheid is dat een veroordeelde extra straf opgelegd kan worden. Het doel van deze extra straffen in het openbaar is te laten zien hoe afschrikwekkend het is om een gevangene te zijn en om iemand er van te weerhouden een recidivist te worden. Voor de immigranten is de aantrekkingskracht om een verblijf in de gevangenis te kiezen boven het werken heel groot. Het verblijf in de gevangenis tijdens de straftijd betekent voor een veroordeelde "nothing do do" en toch "plenty to eat."

Een extra straf kan ook variëren van licht naar zwaar. Een lichte extra straf is bijvoorbeeld openbare tewerkstelling. Een iets zwaardere straf is openbare tewerkstelling met voetboeien (soms 3 jaar en maximaal 20 jaar lang). Dwangarbeid is ook zo'n extra straf. Een openbare tewerkstelling gold voor de kost zonder loon. Ik weet niet of openbare tewerkstelling als strafmaatregel nog toegepast wordt, maar ik herinnerde me nog dat dit zo rond de jaren zestig en zeventig in Suriname gangbaar was. De in blauwe pakken gehulde veroordeelden werden in de stad en in de districten ingezet om openbare plantsoenen schoon te houden. Vluchtgrage gevangenen hadden voetkettingen aan beide benen.

1.4 Respons

In totaal worden voor dit onderzoek na schifting 45 bruikbare cases geselecteerd. De selecties met behulp van de abstracts leveren in totaal 139 treffers op. Met de beschreven methode leverde de eerste zoekactie met de abstract "doodslag" 15 treffers die allen geschikt zijn volgens de gestelde definities van dit onderzoek. De tweede selectie met de zoekterm abstract "moord" leverde 30 cases op, waarvan na doorneming 17 over bleef. De zoekterm "wegens doodslag en wegens moord" leverden elk 11 soms verschillende treffers op. Roofmoord leverde één case op. Met de zoekterm abstract "poging tot doodslag" en "poging

tot moord" kwamen bij elk twee verschillende cases aan de orde. Bij de abstract "terzake van doodslag" werden twee treffers uit de selectie gevonden. Bij de abstract "terzake van moord" is geen case gevonden. De abstract "zware mishandeling dood tengevolge" en "zware mishandeling den dood tengevolge" leverde elk zeven identieke treffers op. De laatste abstract "dood" leverde bij de selectie in totaal 51 treffers op. Het aantal werd teruggebracht tot 27 cases, omdat de overige 14 cases niet bleken te voldoen aan de vooropgestelde criteria. De resultaten uit de 12 abstracts zijn samengevat in tabel 1.

Tabel 1. Aantal treffers

Abstracts	Alle woorden Aantal treffers	Exacte zin Aantal treffers
Doodslag	15	15
Moord	30	30
Wegens doodslag	11	7
Wegens moord	11	8
Wegens roofmoord	1	
Poging tot doodslag	2	2
Poging tot moord	2	2
Terzake van doodslag	2	1
Terzake van moord	-	-
Zware mishandeling dood de tengevolge	7	1
Zware mishandeling dood de tengevolge	7	3
Dood	51	51
Totaal	139	120

In tabel 2 worden de geselecteerde cases en de bestandsopbouw weergegeven.

Tabel 2: Bestandsopbouw zware criminaliteit

Contract code	Familienaam	Bestand	Abstarcts									
			Doodslag	Moord	Wegens		Roof-	Poging tot		Zware mishandeling		Dood
					doodslag	moord	moord	doodslag	moord	dood tgv	den dood tgv	
Z763	Ahmad	x	x	-	-	-	-	-	-	-	-	x
KK858	Astro	x	x	-	x	-	-	-	-	-	-	x
WW2123	Bakri	x	-	-	-	-	-	-	-	-	-	x
AD452	Bero	x	-	-	-	-	-	-	-	x	x	x
II176	Bini	x	-	x	-	x	-	-	-	-	-	x
OO263	Dikoem	x	-	-	-	-	-	-	-	-	-	x
AC1073	Djahoeri	x	-	x	-	x	-	-	x	-	-	x
OO470	Djais	x	x	-	x	-	-	-	-	-	-	x
PP11	Djatin	x	x	-	-	-	-	-	-	-	-	x
FF320	Djohirio	x	-	x	-	x	-	-	-	-	-	x
VV1317	Doelrasit	x	-	-	-	-	-	-	-	x	x	x
MM470	Gijar	x	x	-	x	-	-	x	-	-	-	x
VV500	Hari	x	-	-	-	-	-	-	-	-	-	x
LL501	Kadir	x	-	-	-	-	-	-	-	x	x	x
WW1953	Kandar	x	-	-	-	-	-	-	-	x	x	x
AC140	Kartodimedjo	x	-	-	-	-	-	-	-	x	x	x
VV1318	Kasanpawiro	x	-	-	-	-	-	-	-	x	x	x
FF103	Kemis	x	x	x	x	-	-	-	-	-	-	x
TI193	Kromosetiko	x	-	x	-	-	-	-	x	-	-	-
VV1305	Lasman	x	-	-	-	-	-	-	-	-	-	x
DD749	Martoredjo	x	x	-	x	-	-	-	-	-	-	x
AE1616	Maskam	x	-	-	-	-	-	-	-	x	x	x
TT545	Moelim	x	-	-	-	-	-	-	-	-	-	x
ZZ199	Nada	x	-	x	-	x	-	-	-	-	-	-
YY1237	Oetar	x	-	x	-	x	-	-	-	-	-	-
WW1955	Poengkas	x	-	x	-	x	x	-	-	-	-	-
VV1645	Ramelan	x	x	-	x	-	-	-	-	-	-	x
JJ456	Rebo	x	x	x	-	-	-	-	-	-	-	x
MM85	Saiman	x	x	-	x	-	-	-	-	-	-	x
MM199	Sakdin	x	-	x	-	x	-	-	-	-	-	-
VV2024	Sapar	x	-	-	-	-	-	-	-	-	-	x
VV532	Sapari	x	x	-	x	-	-	-	-	-	-	x
VV1831	Sarip	x	x	-	x	-	-	-	-	-	-	x
CC519	Sarman	x	x	-	x	-	-	-	-	-	-	x
EE41	Setrosetiko	x	x	-	x	-	-	-	-	-	-	x
II259	Singokerto	x	-	x	-	x	-	-	-	-	-	x
CC662	Sodongso	x	-	x	-	x	-	-	-	-	-	x
UU537	Soerosemito	x	-	x	-	x	-	-	-	-	-	-
VV1310	Soewandi	x	-	-	-	-	-	-	-	-	-	x
WW2083	Sogol	x	-	-	-	-	-	-	-	-	-	x
VV2109	Tirtowidjojo	x	-	-	-	-	-	-	-	-	-	x
FF424	Tjokrostiko	x	-	x	-	-	-	-	-	-	-	-
VV1304	Wagiman	x	-	-	-	-	-	-	-	-	-	x
PP115	Wakiran	x	x	-	-	-	-	x	-	-	-	x
DD1171	Warsodikromo	x	-	x	-	x	-	-	-	-	-	x
WW967	Armowidjojo	niet	-	x	-	-	-	-	-	-	-	-
EE48	Bok Kromodrono	niet	-	x	-	-	-	-	-	-	-	-
KK535	Bok Poniem	niet	-	x	-	-	-	-	-	-	-	-
DD942	Bok Soekinah	niet	-	x	-	-	-	-	-	-	-	-
WW2554	Bol Soeto	niet	-	x	-	-	-	-	-	-	-	-
W478	Eli	niet	-	x	-	-	-	-	-	-	-	-
YY775	Idi	niet	-	x	-	-	-	-	-	-	-	-
CC828	Kariokromo	niet	-	x	-	-	-	-	-	-	-	-
W217	Kodo	niet	-	x	-	-	-	-	-	-	-	-
VV202	Martokarajo	niet	-	x	-	-	-	-	-	-	-	-
BB1	Moospan	niet	-	x	-	-	-	-	-	-	-	-
CC626	Ronodjojo	niet	-	x	-	-	-	-	-	-	-	-
UU866	Saren	niet	-	x	-	-	-	-	-	-	-	-
W321	Bok Mangoendikromo	niet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	x
Ks14	Bok Ngadinem	niet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	x
S62	Bok Sodikromo	niet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	x
AE1370	Gendon	niet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	x
YY1715	Jasmin	niet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	x
VI480	Karijonadi	niet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	x
CC506	Kromodjojo	niet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	x
W333	Madasri	niet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	x
VV1014	Sagjem	niet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	x
AB423	Satjandra	niet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	x
KS16	Semidrono	niet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	x
AF459	Soekarto	niet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	x
S84	Tirtosemito	niet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	x
HH45	Towino	niet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	x

2. Achtergrond kenmerken

Dit hoofdstuk beschrijft enkele kenmerken van de Javaanse contractanten die een zwaar misdrijf hebben begaan, zoals leeftijd bij aankomst, sexe, gewest, propinsie, schip, jaar van aankomst, plantage tewerkstelling bij aankomst en aantal jaren in Suriname op moment van veroordeling. De presentatie van de achtergrond kenmerken is grafisch in beeld gebracht.

2.0 Samenvatting

De zware misdrijven worden door mannen gepleegd. Bijna de helft was bij aankomst 20-24 jaar oud. De gemiddelde leeftijd was bij aankomst ongeveer 25 jaar. De gemiddelde leeftijd bij veroordeling was ongeveer 33 jaar. Meer dan een vijfde deel van de Javaanse contractanten die zware misdrijven pleegden kwam uit het gewest Kedoe. 15% uit het gewest Soerabaya. Bij bijna een kwart van de zware misdrijfplegers kwam in 1919 in Suriname aan. In dat jaar voeren vier schepen namelijk SS Djember, SS Karimoen I, SS Rotti II en de SS Madioen I, met in totaal 2123 Javaanse contractanten aanboord naar Suriname. Eén van de schepen was de Rotti II met 621 mannen, vrouwen en kinderen aanboord. Zowel de Madioen als de Roti II heeft met elk een even grote aandeel namelijk meer dan een kwart van de het totaal zwaar misdrijfplegers. Plantage Mariënborg is het aandeel 20%. De plantage Waterloo & Hazard 16% en De Morgenstond 11 procent. 60 procent was bij de veroordeling tussen 0 en 5 jaar in Suriname en 22 procent tussen 6 en 10 jaar. De gemiddelde verblijfsduur is ongeveer 7 jaren.

Bij meer dan de helft was de tenlastelegging wegens doodslag of wegens moord. 37 procent werd wegens zware mishandeling de dood tengevolge ten laste gelegd. Zes Javaanse contractanten hebben de zwaarste straf gekregen namelijk de doodstraf waarvan vijf wegens moord. Twee contractanten kregen levenslang wegens moord. 28 van de

45 kregen extra straf op de vastgestelde strafduur. Van de zes die de doodstraf kregen kregen 5 personen lijfswang en één persoon dwangarbeid van 20 jaren in de boeien. Bij twee van de 9-10 jaar gestraften kreeg één dwangarbeid en één lijfswang. Van de 32 gestraften tot 12 jaar kregen er 18 openbare te werkstelling als extra op de straf. Zestig procent van de zwaar misdrijfplegers woonden nog niet langer dan vijf jaren in Suriname. 22 procent woonden tussen de zes a 10 jaren in Suriname. De rest langer dan 10 jaar. Vijf van de zes die de doodstraf kregen waren niet langer dan vijfjaren in Suriname woonachtig.

Als de zware misdaad plegers afgezet wordt tegen het totale aantal mannelijke immigranten die afkomstig zijn uit die gebieden dan is het beeld.

24 op de tienduizend mannen plegen een zwaar misdrijf. Voor contract arbeiders uit Batavia (Jakarta) is de incidentie met 60 per duizend het hoogst. Soerabaya met 51 per 10.000 komt op tweede plaats . Daarna komt gewest Pasoeroean op de derde plaats met 45 per 10.000 mannen van de Javaanse contractarbeiders. Gewest Yogya met een incidentierate van 10 per 10.000 komt als laagste uit de bus. Het verschil tussen Batavia en Yogya is groot. Bij Javanen uit Batavia is de risicokans zes keer groter dan bij mensen uit Yogya. Een mogelijke verklaring is dat Batavia al een dichtbevolkte metropool is terwijl Yogya in die tijd nog maar een middelmatige niet dichtbevolkte stad was. Yogya telt nu pas ongeveer meer dan half miljoen inwoners. Dus in big cities zijn mensen verhard

Bij Plantage Morgenstond is de incidentie met 500 per 10.000 contractanten het hoogst. Daarna komen plantage Beekhuizen en Caledonia met respectievelijk 247 en 145.

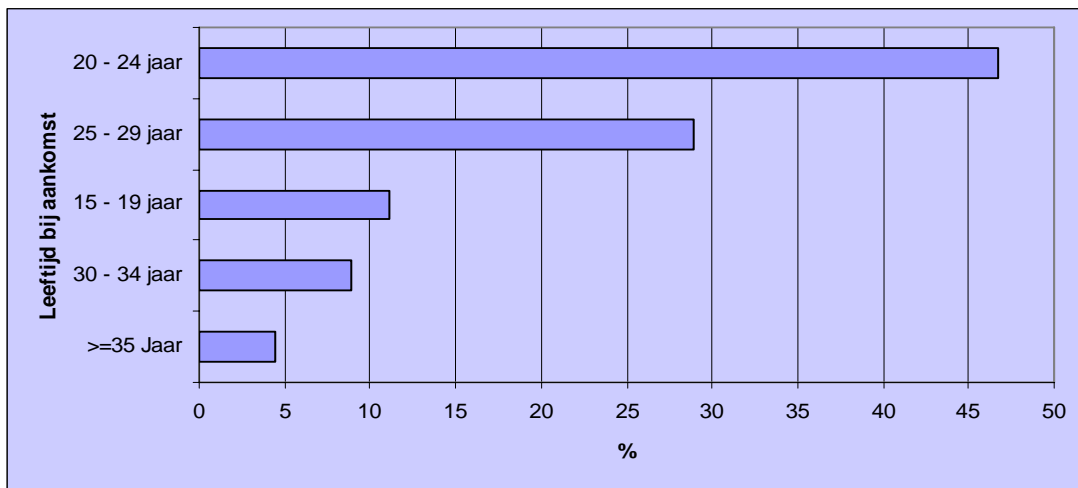
Bij de 20-24 jarigen is het incidentierisico met 35 per 10.000 het hoogst. Bij de overige leeftijdsgroepen ligt het onder het algemene gemiddelde.

Javanen die onder het beheer stonden van C.K.C is de incidentie met 500 per duizend erg hoog. De incidentie bij de Cultuur Onderneming Spieringshoek was 200 per duizend.

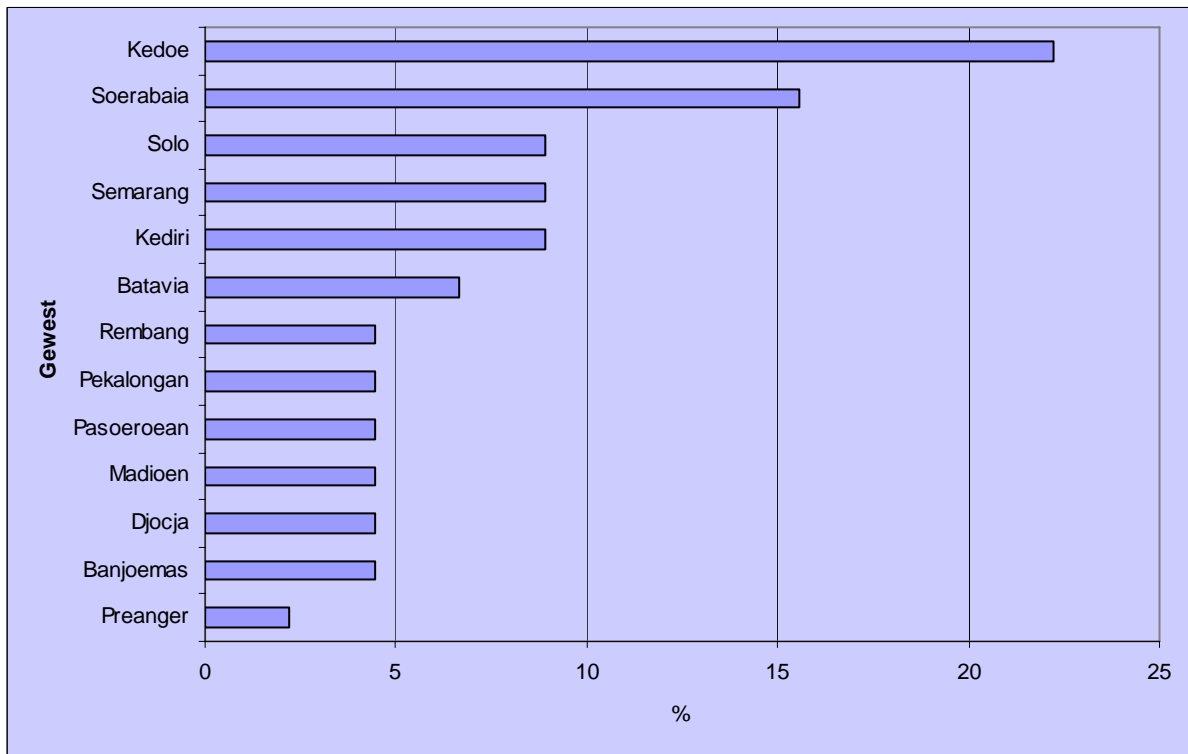
Bij de doodstraffen is niet duidelijk of deze zijn voltrokken. In een aantal gevallen werden de opgelegde doodstraffen omgezet in straffen van 20 jaar. Ter gelegenheid van de verjaardag van Hare Majesteit de Koningin op 31 augustus 1938 werd aan gedetineerde Kartodimedjo die een straf uitzat van acht jaren gratie verleend voor de resterende duur van de straftijd.

Zes van de 45 gedetineerde Javaanse contractarbeiders zijn teruggekeerd naar Indonesia. 30 gedetineerden hebben hun premie opgenomen. Zeven hebben grond afgestaan gekregen of in huur overgenomen.

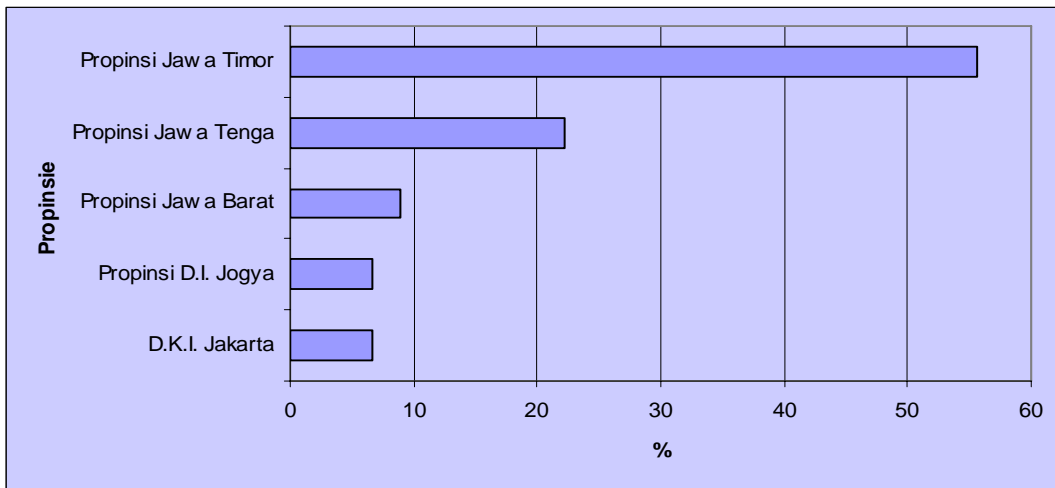
2.1 Leef tijd bij aankomst

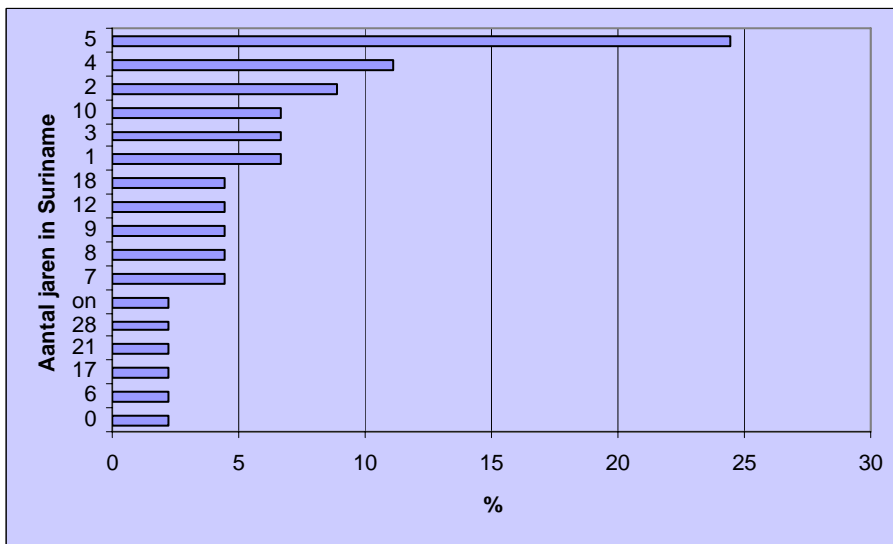
2.2 Uit Gewest

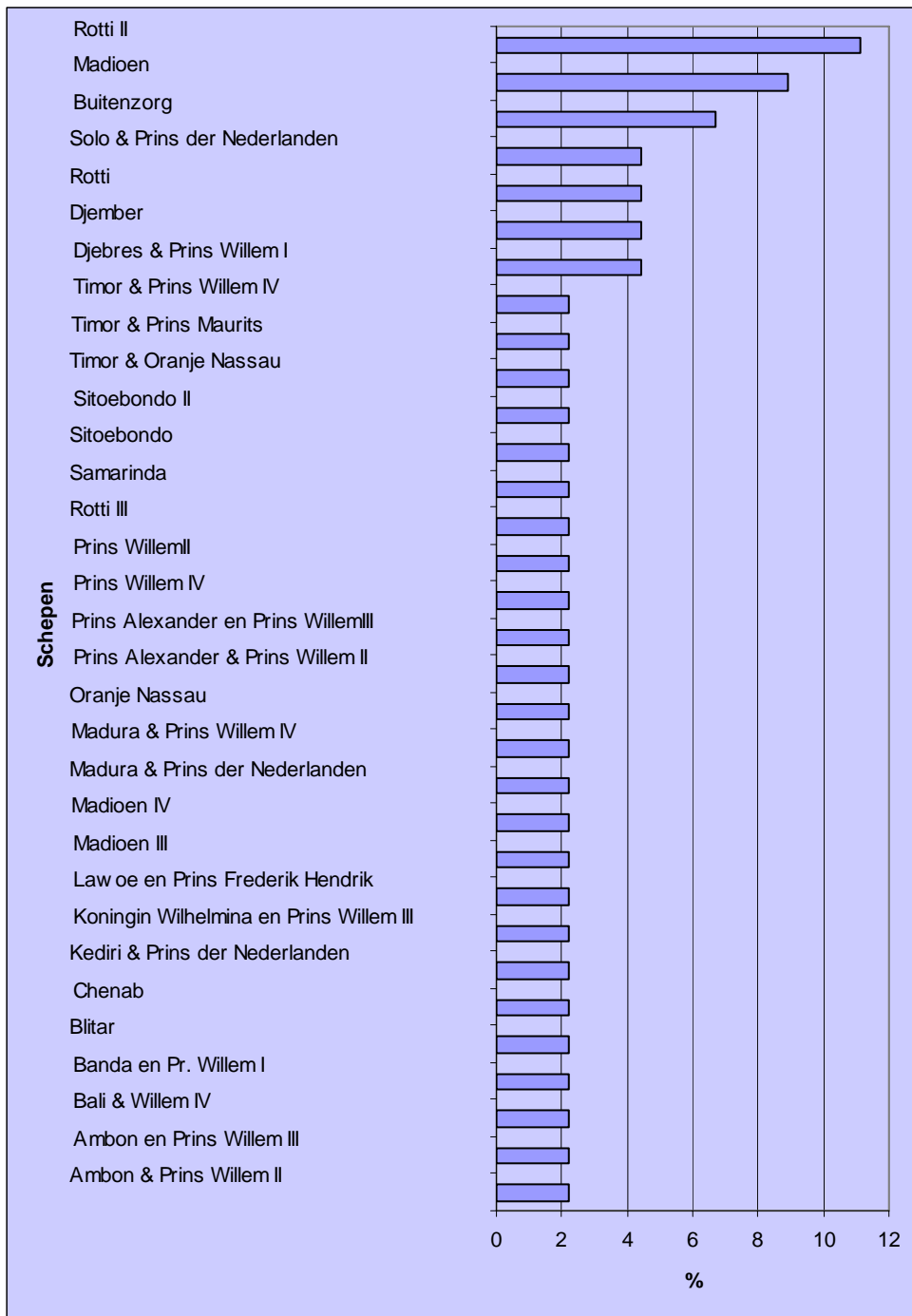
2.3 Uit Propinsie

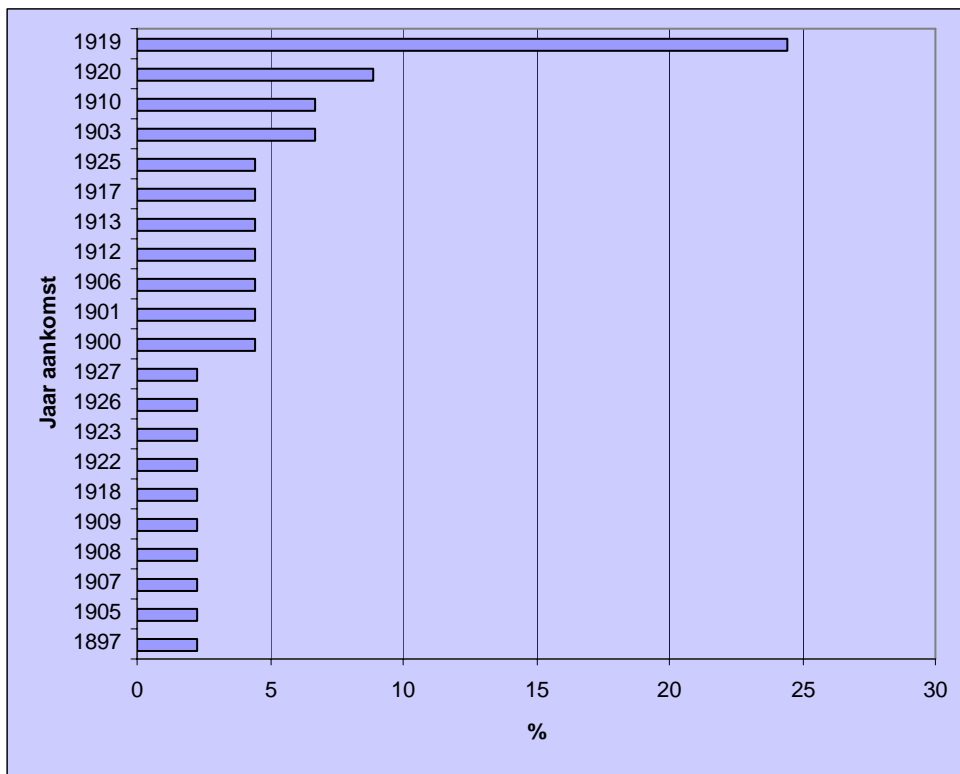
2.4 Aantal jaren in Suriname

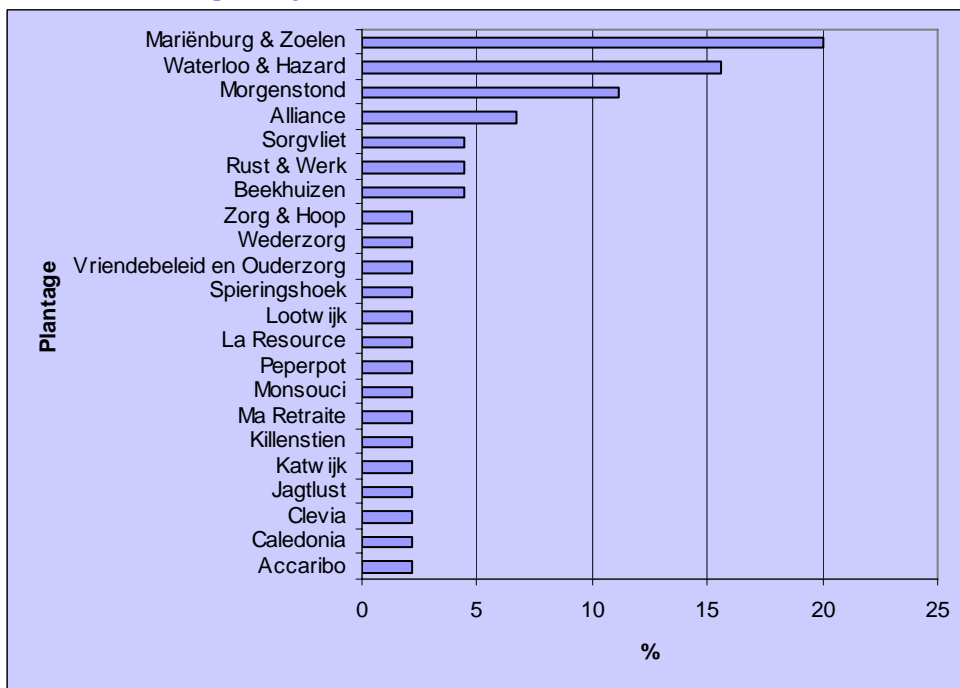
2.5 Met Schip

2.6 Jaar aankomst in Suriname

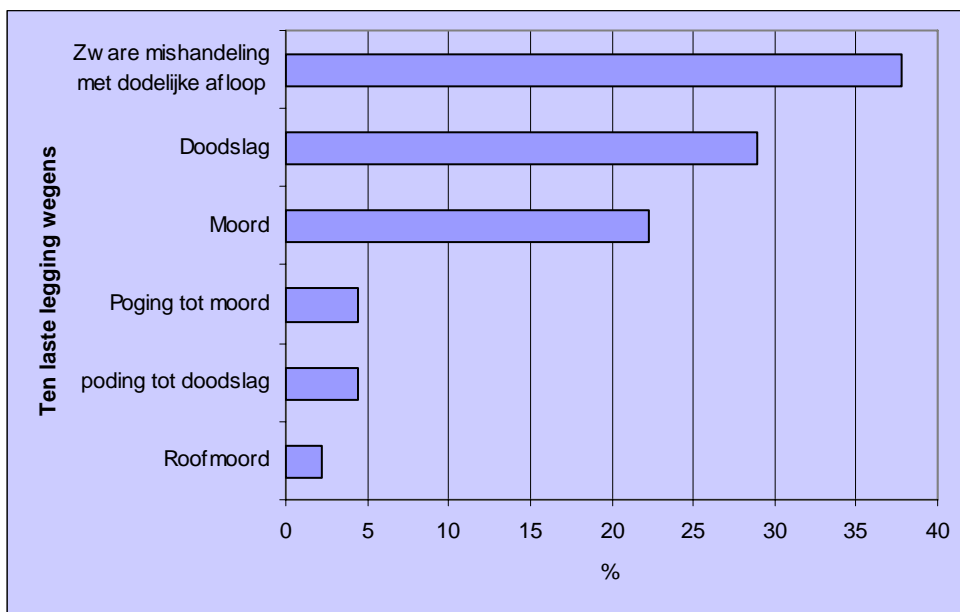
2.7 Plantage bij aankomst

3. Tenlastelegging en strafduur

Meer dan de helft van de gevallen wordt ten laste gelegd wegens doodslag, moord en roofmoord. Van de 45 verdachten werd 38% wegens zware mishandeling de dood tengevolge ten laste gelegd. Wegens doodslag komt met meer dan een kwart op de tweede plaats. Daarna opgevolgd door de ten laste legging, wegens moord met meer dan een vijfde deel.

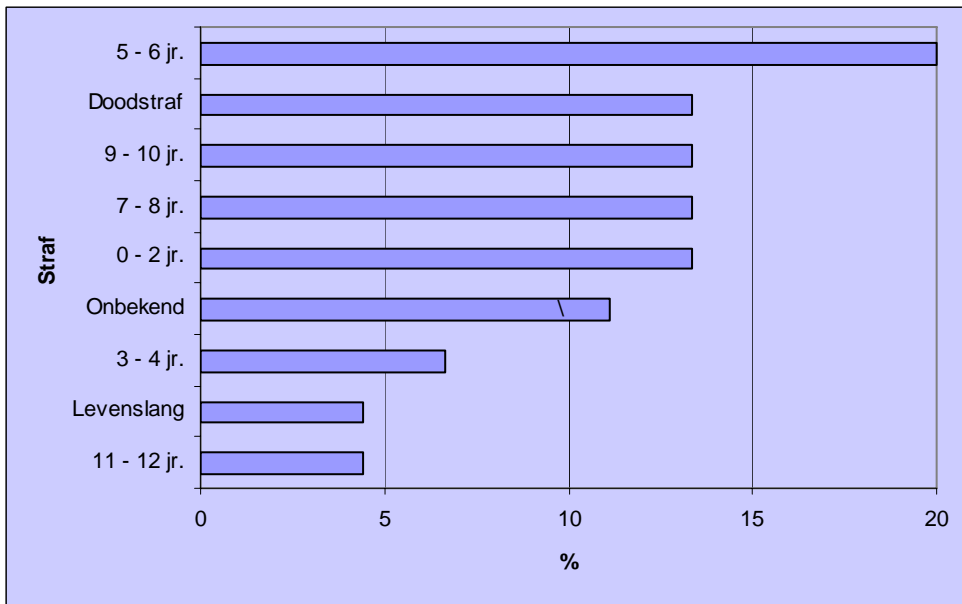
Grafiek 3.1: Tenlastelegging

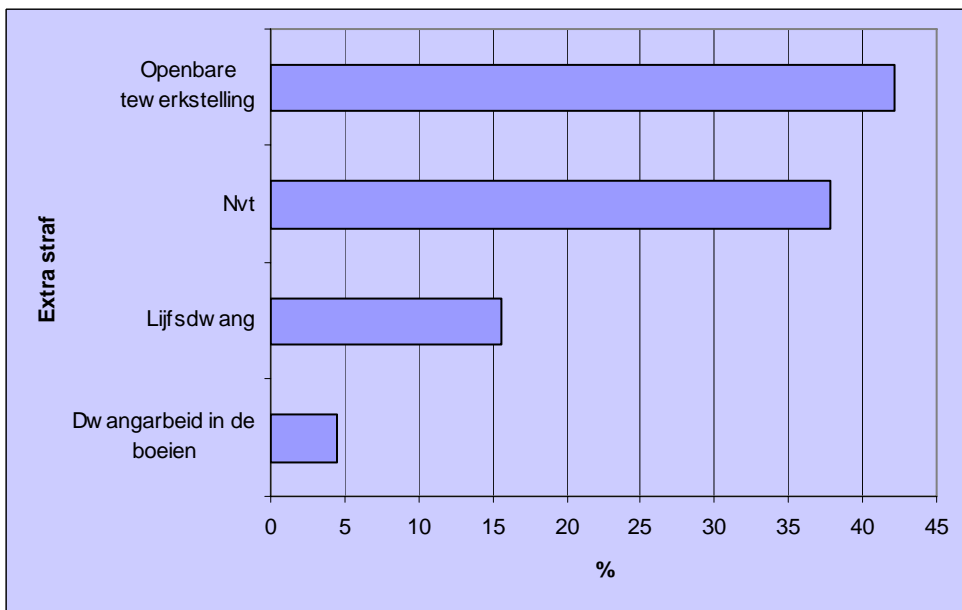
Wanneer er bij de ten laste legging sprake is van, wegens poging tot moord, poging tot doodslag en wegens zware mishandeling dood tengevolge is de opgelegde straf minimaal 1 jaar en maximaal 12 jaar. Duidelijk een grote variatie.

Wegens doodslag en moord wordt de kans groter om doodstraf of levenslang opgelegd te krijgen. Ondanks de samenhang ernst en strafmaat wordt toch bij een kwart van de 23 aan wie voor doodslag en moord en ten laste gelegde een straf was opgelegd, een straf van slechts maximaal 6 jaren opgelegd . Een vijfde deel van de verdachten krijgt een straf van 5-6 jaar opgelegd. Een opvallende straf oplegging is met meer dan 10 procent score de doodstraf.

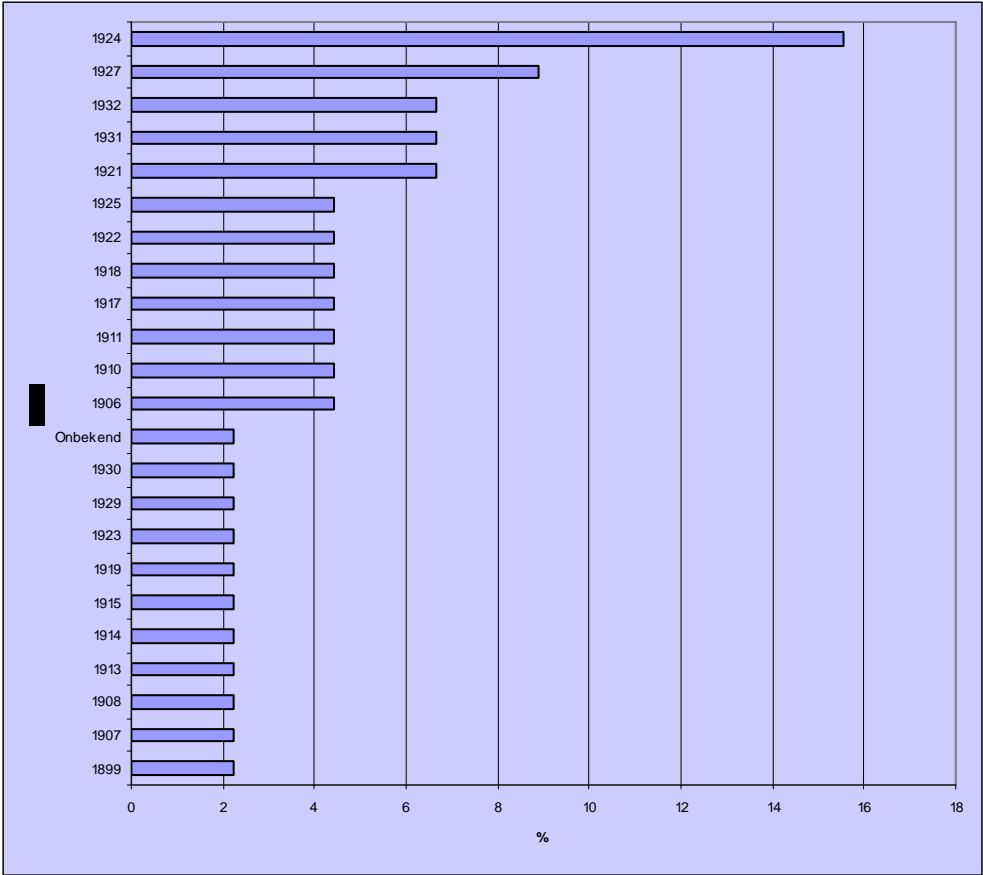
Grafiek 3.2: Strafduur

Grafiek 3.3: Extra straf

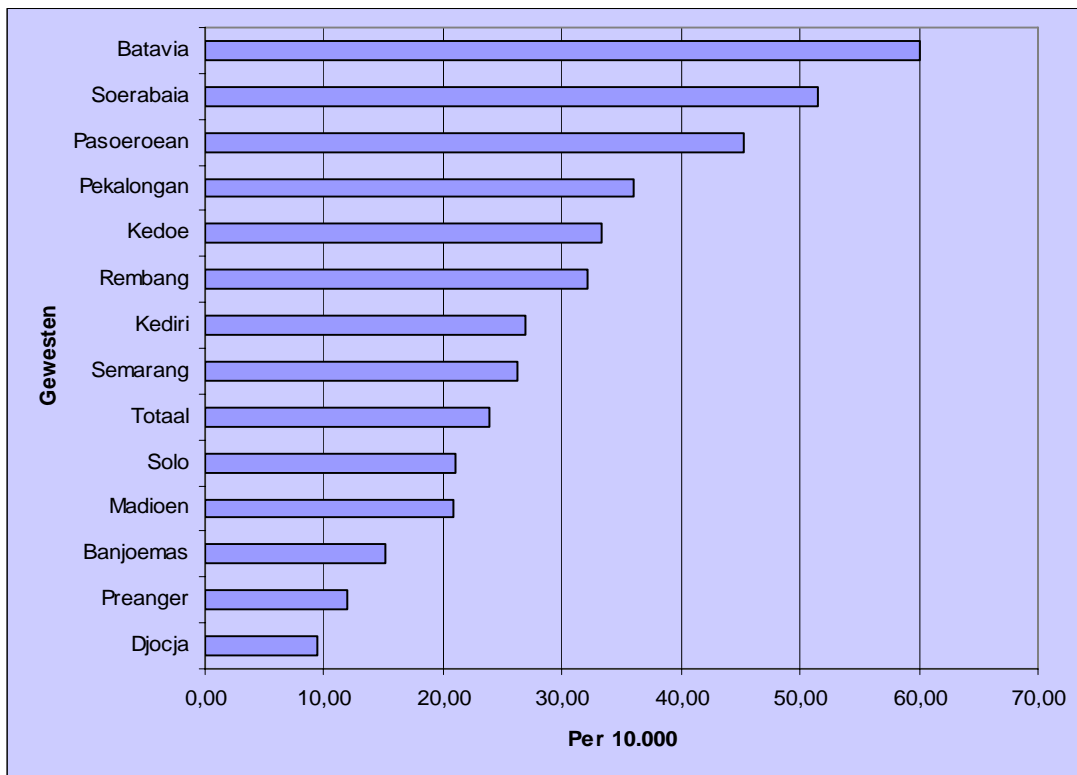
Grafiek 3.4: Jaar veroordeling

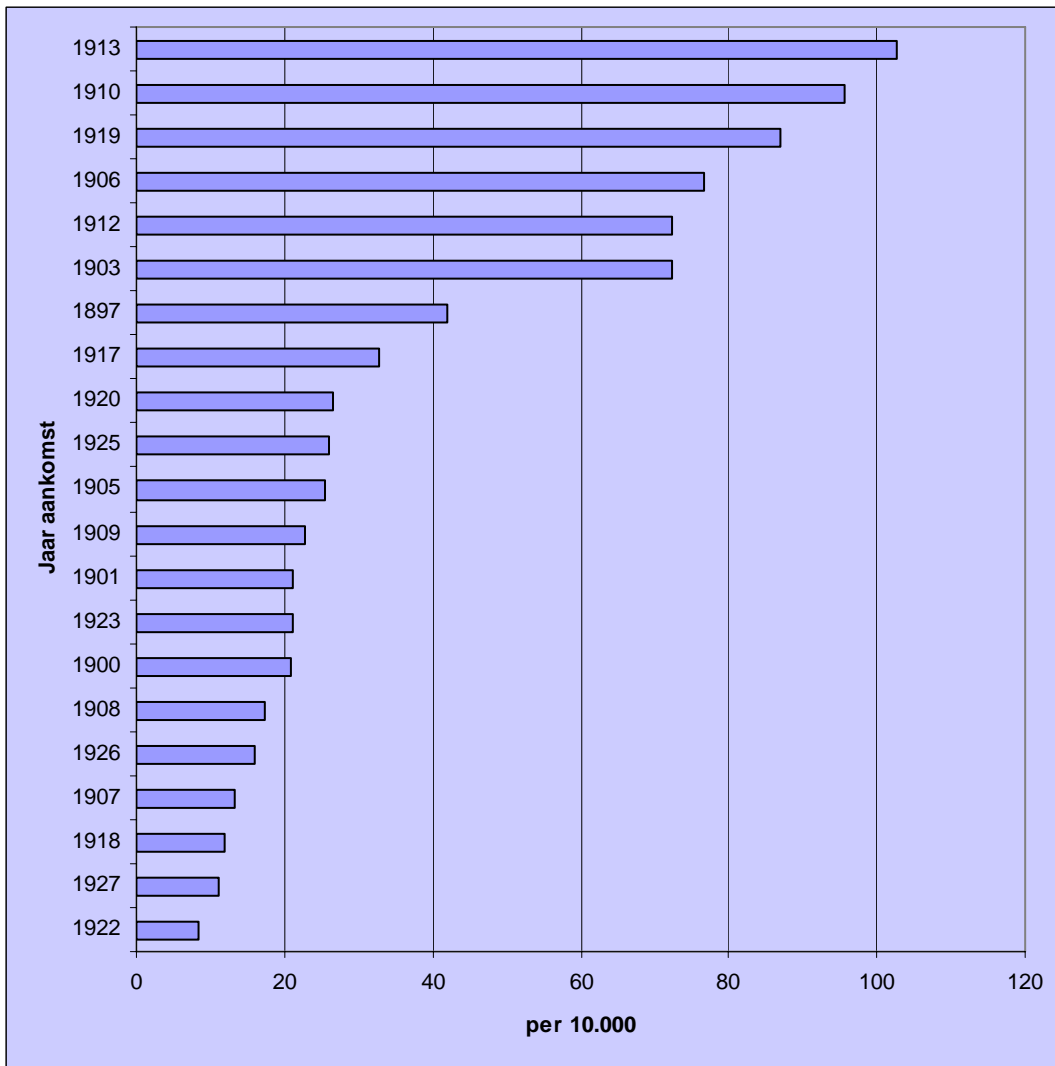
4. Incidentie

Om de gegevens beter vergelijkbaar te maken wordt het aantal misdrijven geprojecteerd op het totale aantal per 10.000 mannen of in bepaalde gevallen per 1.000. Dit wordt verder de incidentie ratio genoemd. 24 op de 10.000 mannelijke Javaanse contractanten pleegden een zwaar misdrijf dat de dood als gevolg had. Contractmigranten uit het gewest Batavia pleegden ruim twee keer meer dan gemiddeld een zwaar misdrijf. Mensen uit het gewest Soerabaia met twee keer dan gemiddeld komen op de tweede plaats op de rang lijst. Op de derde plaats staan mensen uit het gewest Pasoeroean. Verder boven gemiddeld op de ranglijst wordt aangevuld met de gewesten: Pekalongan, Kedoe, Rembang, Kediri en Semarang. Djogja scoort met 10 op 10.000 mannen het laagst.

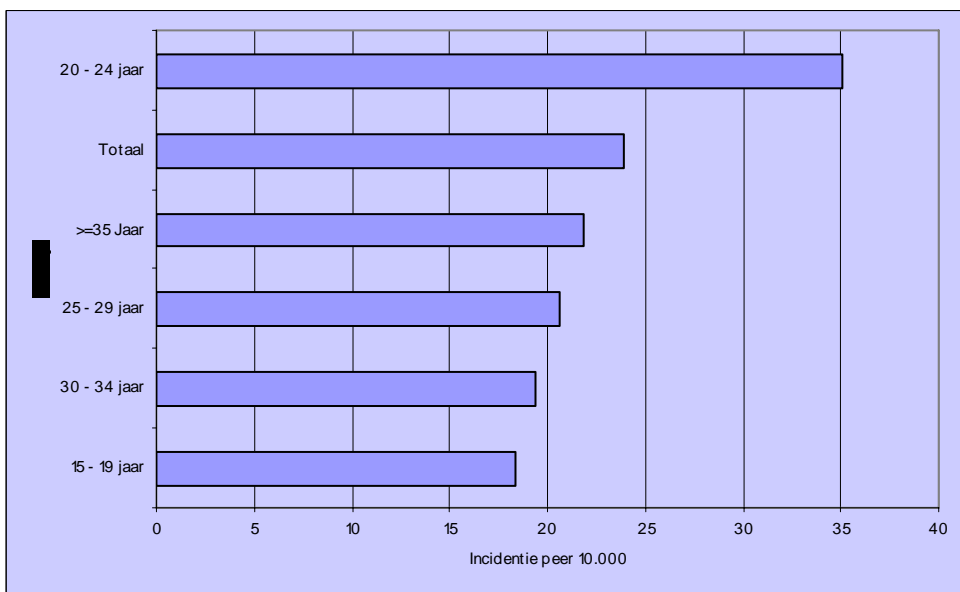
Grafiek 4.1: Incidentie ratio naar gewest per, 10.000 mannen

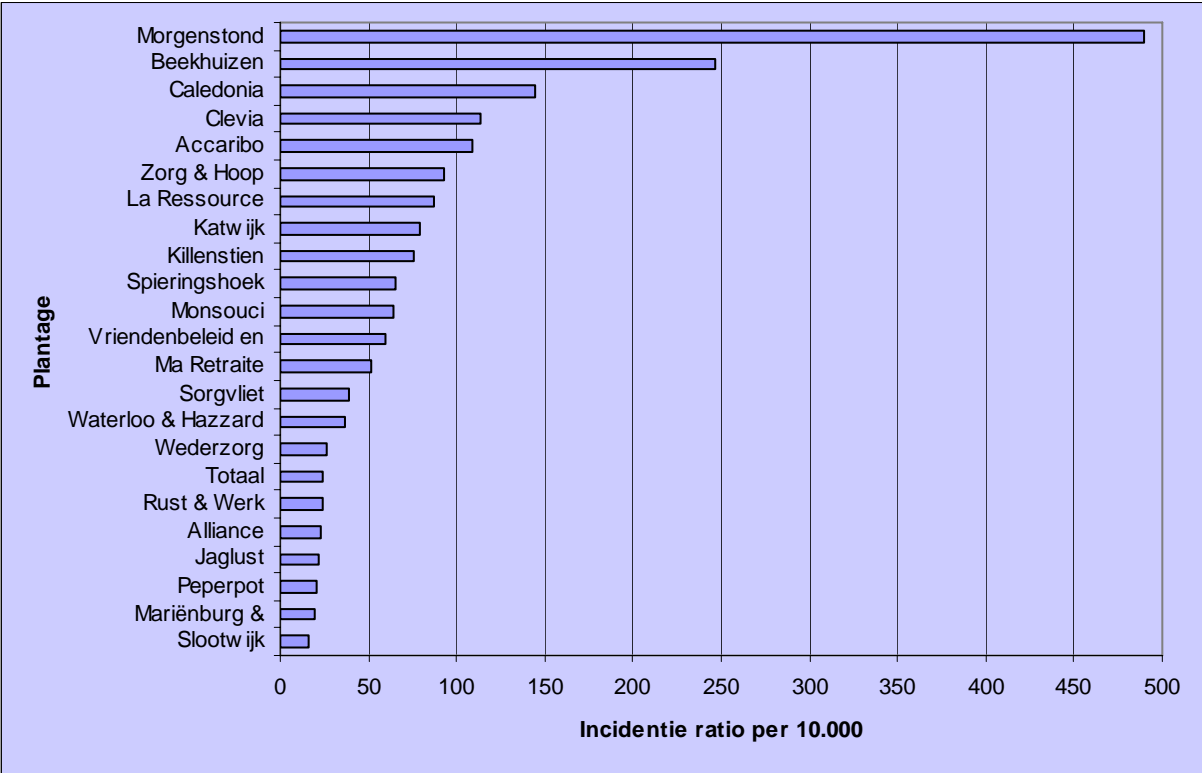
Grafiek 4.2: Incidentie ratio naar jaar van aankomst per 10.000 mannen

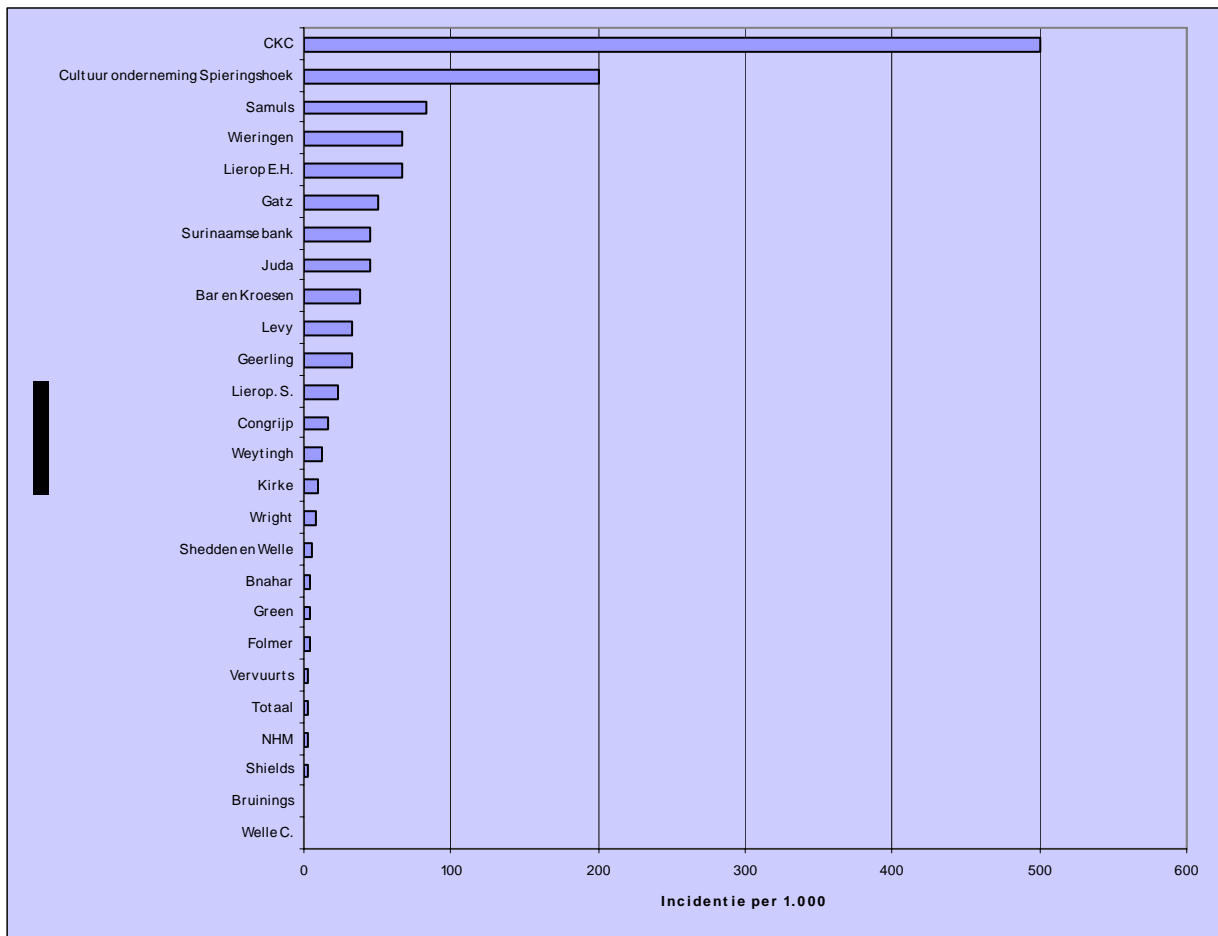
Grafiek 4.3: Incidentie ratio leeftijd, per 10.000 mannen

Grafiek 4.4: Incidentie ratio naar plantage per, 10.000 mannen

Grafiek 4.5: Incidentie ratio, per 1.000 mannen

Literatuurlijst

- 1. Rosemarijn Hoefte:** *"De betovering verbroken"*, Koninklijk Instituut voor Taal –, land- en Volkenkunde, Foris publications, Dordrecht-Holland/Providence-USA, ISBN 90 6765 458 2, 1990;
- 2. E.Z. Mangoenkarso en M. Koolen:** *"Internettherapie; een alternatief voor de behandeling van depressie?"* UVA, Amsterdam, november 2006;
- 3. Munshi Rahman Khan:** *"Het dagboek van Munshi Rahman Khan"* Amrit/NSHI, Den Haag/Paramaribo, ISBN 9074897428, 2003;
- 4. Bijdragen tot de Kennis van de Kolonie Suriname**, tijdvak 1816 tot 1822, Mr A.F. Lammens, isbn 90-6631-051-0, 1982;

Internet:

1. www.nationaalarchief.nl
2. www.nationaalarchief.sr
3. www.politie.nl

Data bron:

Historische Database Suriname(HDS), sectie Javanen,
Nationaalarchief.

©

Auteur:

P.P. Mangoenkarso

Rijswijk, November 2006

Mw. Mr. M. Schouten en Mw. E.Z. Mangoenkarso dank ik voor het op verzoek kritisch becommentariëren op het concept.

Bijlagen

Tabel 1: Gewest en Propinsie

	1 D.K.I. Jakarta	3 Propinsi Jawa Barat	4 Propinsi Jawa Tenga	5 Propinsi D.I. Jogya	6 Propinsi Jawa Timor	Totaal
Banjoemas	.	.	2	.	.	2
Batavia	3	3
Djocja	.	.	.	2	.	2
Kediri	4	4
Kedoe	10	10
Madioen	2	2
Pasoeroean	2	2
Pekalongan	.	.	2	.	.	2
Preanger	.	.	.	1	.	1
Rembang	.	.	2	.	.	2
Semarang	.	4	.	.	.	4
Soerabaia	7	7
Solo	.	.	4	.	.	4
Totaal	3	4	10	3	25	45

Tabel 2: Gewest en leeftijd bij aankomst

	Leeftijd bij aankomst					Totaal
	15 - 19 jaar	20 - 24 jaar	25 - 29 jaar	30 - 34 jaar	>=35 jaar	
Banjoemas	.	1	1	.	.	2
Batavia	2	.	.	1	.	3
Djocja	1	1	.	.	.	2
Kediri	.	.	2	1	1	4
Kedoe	1	6	3	.	.	10
Madioen	.	1	.	.	1	2
Pasoeroean	.	1	1	.	.	2
Pekalongan	.	2	.	.	.	2
Preanger	.	1	.	.	.	1
Rembang	.	1	1	.	.	2
Semarang	1	.	2	1	.	4
Soerabaia	.	3	3	1	.	7
Solo	.	4	.	.	.	4
Totaal	5	21	13	4	2	45

Tabel 3: Gewest en leeftijd bij aankomst

		Leeftijd bij aankomst					Totaal
		15 - 19 jaar	20 - 24 jaar	25 - 29 jaar	30 - 34 jaar	>=35 jaar	
bgcon	1897	.	.	.	1	.	1
	1900	.	1	1	.	.	2
	1901	.	1	.	.	1	2
	1903	1	2	.	.	.	3
	1905	.	1	.	.	.	1
	1906	.	.	1	1	.	2
	1907	.	.	1	.	.	1
	1908	.	.	.	1	.	1
	1909	.	1	.	.	.	1
	1910	1	.	2	.	.	3
	1912	.	.	2	.	.	2
	1913	.	2	.	.	.	2
	1917	.	1	1	.	.	2
	1918	.	.	.	1	.	1
	1919	1	7	3	.	.	11
	1920	.	2	1	.	1	4
	1922	1	1
	1923	1	1
	1925	.	1	1	.	.	2
	1926	.	1	.	.	.	1
	1927	.	1	.	.	.	1
Totaal		5	21	13	4	2	45

Tabel 4: Gewest en leeftijd bij aankomst

		Leeftijd bij aankomst					Totaal
		15 - 19 jaar	20 - 24 jaar	25 - 29 jaar	30 - 34 jaar	>=35 jaar	
schip	Ambon &	.	.	.	1	.	1
	Ambon en	.	1	.	.	.	1
	Bali & W	.	.	1	.	.	1
	Banda en	.	1	.	.	.	1
	Blitar	.	.	1	.	.	1
	Buitenzo	.	2	.	.	1	3
	Chenab	1	1
	Djebres	.	2	.	.	.	2
	Djember	.	1	1	.	.	2
	Kediri &	.	.	.	1	.	1
	Koningin	.	.	1	.	.	1
	Lawoe en	.	1	.	.	.	1
	Madioen	1	4	1	.	.	6
	Madura &	1	.	1	.	.	2
	Oranje N	.	.	1	.	.	1
	Prins Al	.	2	.	.	.	2
	Prins Wi	1	.	.	1	.	2
	Rotti	.	1	1	.	.	2
	Rotti II	1	3	2	.	.	6
	Samarind	.	1	.	.	.	1
	Sitoebon	.	1	.	1	.	2
	Solo & P	.	.	2	.	.	2
	Timor &	.	1	1	.	1	3
Totaal		5	21	13	4	2	45

Tabel 5: Strafduur maat en de tenlastelegging

		Leeftijd bij aankomst					Totaal
		15 - 19 jaar	20 - 24 jaar	25 - 29 jaar	30 - 34 jaar	>=35 jaar	
plantage	Accaribo	.	.	1	.	.	1
	Alliance	2	.	1	.	.	3
	Beekhuizen	.	2	.	.	.	2
	Caledonia (Saramacca)	.	1	.	.	.	1
	Clevia	.	.	.	1	.	1
	Jagtlust.	.	1	.	.	.	1
	Katwijk (Ben.	1	1
	Killenstein (Ben. Comm.)	.	.	1	.	.	1
	Ma Retraite (Ben.	1	1
	Marienburg & Zoelen	.	5	2	1	1	9
	Monsouci (Ben. Comm.)	.	.	1	.	.	1
	Morgenstond, de	1	2	2	.	.	5
	Peperpot	.	.	1	.	.	1
	Ressource, La	.	.	1	.	.	1
	Rust en Werk	.	1	.	1	.	2
	Slootwijk	.	1	.	.	.	1
	Sorgvliet	.	1	.	1	.	2
	Spieringshoek	.	.	1	.	.	1
	Vriendbeleid en	.	1	.	.	.	1
	Waterloo & Hazard	.	5	1	.	1	7
	Wederzorg (Ben.	.	.	1	.	.	1
	Zorg & Hoop	.	1	.	.	.	1
Totaal		5	21	13	4	2	45

Tabel 6: Strafduur maat en leeftijd bij aankomst

	Leeftijd bij aankomst					Totaal
	15 - 19 jaar	20 - 24 jaar	25 - 29 jaar	30 - 34 jaar	>=35 jaar	
0 - 2 jaar	2	3	1	.	.	6
3 - 4 jaar	.	1	2	.	.	3
5 - 6 jaar	1	5	3	.	.	9
7 - 8 jaar	1	3	1	.	1	6
9 - 10 jaar	1	3	1	1	.	6
11 - 12 jaar	.	1	1	.	.	2
levenslang	.	.	1	1	.	2
doodstraf	.	1	3	1	1	6
onbekend	.	4	.	1	.	5
Totaal	5	21	13	4	2	45

Tabel 6: Strafduur maat en leeftijd bij aankomst

	Leeftijd bij veroordeling						Totaal
	20 - 24 jaar	25 - 29 jaar	30 - 34 jaar	34 - 39 jaar	>=40 jaar	onbekend	
0 - 2 jaar	2	3	.	1	.	.	6
3 - 4 jaar	.	.	1	1	1	.	3
5 - 6 jaar	2	3	3	.	1	.	9
7 - 8 jaar	1	2	2	1	.	.	6
9 - 10 jaar	.	3	.	3	.	.	6
11 - 12 jaar	.	2	2
levenslang	.	.	.	1	1	.	2
doodstraf	.	2	1	2	1	.	6
onbekend	1	.	1	1	1	1	5
Totaal	6	15	8	10	5	1	45

Tabel 6: Strafduur maat en de tenlastelegging

	Ten laste legging						Totaal
	Wegens doodslag	Wegens moord	Wegens zware mishandeling dood tengevolge	Wegens poging tot doodslag	Wegens poging tot moord	Wegens roofmoord	
0 - 2 jaar	2	.	1	2	1	.	6
3 - 4 jaar	1	.	2	.	.	.	3
5 - 6 jaar	2	1	6	.	.	.	9
7 - 8 jaar	.	.	5	.	1	.	6
9 - 10 jaar	2	1	3	.	.	.	6
11 - 12 jaar	2	2
levenslang	.	2	2
doodstraf	1	5	6
onbekend	3	1	.	.	.	1	5
Totaal	13	10	17	2	2	1	45

Tabel 7: Tenlastelegging plus extra straf oplegging

	Dwangarbeid met 1e 3e of 20 jaar in de boeien	Lijfswang	Openbare tewerkstelling	Nvt	Totaal
Wegens doodslag	1	3	4	5	13
Wegens moord	1	4	1	4	10
Wegens zware	.	.	11	6	17
Wegens poging tot	.	.	1	1	2
Wegens poging tot moord	.	.	2	.	2
Wegens roofmoord	.	.	.	1	1
Totaal	2	7	19	17	45

Tabel 8: Strafduur plus extra straf oplegging

	Dwangarbeid met 1e 3e of 20 jaar in de boeien	Lijfswang	Openbare tewerkstelling	Nvt	Totaal
0 - 2 jaar	.	.	3	3	6
3 - 4 jaar	.	.	1	2	3
5 - 6 jaar	.	.	4	5	9
7 - 8 jaar	.	.	6	.	6
9 - 10 jaar	1	1	3	1	6
11 - 12 jaar	.	.	1	1	2
levenslang	.	.	.	2	2
doodstraf	1	5	.	.	6
onbekend	.	1	1	3	5
Totaal	2	7	19	17	45

Tabel 9: Strafduur naar aantal jaren in Suriame

	Aantal jaren in Suriname						Totaal
	0 - 5 jaar	6 - 10 jaar	11 - 15 jaar	16 - 20 jaar	21 - 30 jaar	onbekend	
0 - 2 jaar	4	1	.	.	1	.	6
3 - 4 jaar	.	2	.	1	.	.	3
5 - 6 jaar	7	.	2	.	.	.	9
7 - 8 jaar	4	2	6
9 - 10 jaar	3	2	.	1	.	.	6
11 - 12 jaar	2	2
levenslang	.	1	.	1	.	.	2
doodstraf	5	1	6
onbekend	2	1	.	.	1	1	5
Totaal	27	10	2	3	2	1	45

Tabel 10: In dienst van beheerder, naar strafduur

	0 - 2 jaar	3 - 4 jaar	5 - 6 jaar	7 - 8 jaar	9 - 10 jaar	11 - 12 jaar	levens lang	doods traf	onbek end	Totaal
Bar & Kroesen, Beheerder	.	.	1	1
Beheerden van de Cultuur	.	1	1
Brunings E.A. , Agent van	1	1
Firma C Kersten & Co	.	.	2	.	1	3
Folmer, J.F.R., beheerder	1	.	.	.	1
Geerling beheerder	1	.	1
Gongrijp H. Beheerder de	1	.	1	2	1	.	.	.	1	6
Green, J.F.	.	1	1
I.H.G. Catz beheerder van	1	.	1
Juda, J.J.	1	1
Kirke, E.R.	.	.	2	1	2	.	.	.	2	7
Levy, W.A. (beheerder)	1	1
Lierop, E.H. van	.	.	.	1	1
Lierop, S. van	1	1
N.H.M	1	.	1	1	.	.	1	2	1	7
Nahar, P.M., beheerder	.	.	1	1
Samuels S. J. (beheerder	1	1
Shedden, A. en Welle,	1	.	.	1
Shields, A, beheerder	.	.	1	.	1	2
Surinaamsche Bank, de	1	.	1
Vervuurt, R.G.	1	.	.	.	1
Welle C. Agenten	.	1	1
Weytingh, C.R., beheerder	.	.	.	1	1
Wieringen, A.G. van,	1	1
Wright,J	1	.	1
Totaal	6	3	9	6	6	2	2	6	5	45